

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Економічний факультет
Кафедра підприємництва, торгівлі та прикладної економіки

ЗАРІЧНИЙ АНДРІЙ БОРИСОВИЧ

УДК 330.1

**УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ФАКТОР
ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ**

Автореферат

дипломної роботи за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
спеціальність 051 Економіка (Прикладна економіка)

Івано-Франківськ – 2023 р.

Робота виконана у Прикарпатському національному університеті імені В. Стефаника на кафедрі підприємництва, торгівлі та прикладної економіки.

Керівник:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва,
торгівлі та прикладної економіки
Ємець Ольга Іванівна

Рецензент:

професор, доктор економічних наук,
професор кафедри економічної
кібернетики
Буртняк Іван Володимирович

Захист відбудеться 27 грудня 2023 р. на засіданні екзаменаційної комісії у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника за адресою: вул. Шевченка 57, м. Івано-Франківськ, Гуманітарний корпус, 814 кабінет, 76018.

Дипломну роботу надано до захисту «___»_____2023__р.

Завідувач кафедри _____

Пилипів Н.І.

(підпис) (ім'я та прізвище)

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Епідемія коронавірусної інфекції, що розпочалася наприкінці 2019 року в Китаї, у січні 2020 року була оголошена ВООЗ надзвичайною ситуацією міжнародного значення у сфері охорони здоров'я. Після поширення епідемії на інші країни її було в березні 2020 року оголошено пандемією. Багато країн пішли на безпрецедентні карантинні заходи, що позначилися на світовій економіці та житті людей. Запроваджувалися локдауни та масковий режим, закривалися кордони, переривалося авіасполучення між країнами. В таких умовах розвиток підприємництва зазнав значного удару.

В Україні до проблем, створених пандемією, додалося ще повномасштабне вторгнення недружньої сусідньої держави на територію (хоча військове протистояння тривало ще з 2014 р.). Це все мало і має великий негативний вплив на підприємництво.

Звичайно, такі глобальні негативні події неможливо передбачити і адаптувати підприємство до них. Але можна проаналізувати, оцінити, запобігти, зменшити негативні наслідки ризиків, з якими стикається підприємство, і таким чином підвищити його конкурентоспроможність.

Ризик супроводжує всі процеси, що відбуваються на підприємствах, незалежно від того, чи є вони активними чи пасивними, супроводжуються ризиками.

Ризик є невід'ємною частиною будь-якої діяльності чи процесу і відсутність діяльності також не гарантує відсутності ризиків. Ризики можуть виникнути з різних джерел і мати різні характеристики залежно від специфіки діяльності чи ситуації.

При здійсненні певної діяльності підприємство піддається інвестиційним, ринковим, фінансовим та іншим ризикам. Однак, навіть якщо підприємство не здійснює жодної діяльності, воно може зіткнутися із загрозами, такими як ризик недоотриманого прибутку, зміни ринкових умов, конкуренції та інші.

Важливо, щоб підприємство усвідомлювало свої можливі ризики і розвивало стратегії для їх управління. Управління ризиками включає в себе аналіз, оцінку, контроль та мінімізацію можливих негативних наслідків. Це допомагає забезпечити стабільність та успішність діяльності підприємства в змінних умовах ринку та бізнес-середовища.

Ключовий аспект управління підприємством – невизначеність та ризики, які пов'язані із стратегічними рішеннями. Підприємство планує свою діяльність, визначає цілі і стратегії розвитку, проте реалізація цих планів завжди пов'язана із зовнішніми та внутрішніми факторами, які можуть бути непередбачуваними чи змінюватися.

Ефективне управління ризиками включає в себе вдумливий аналіз, оцінку і прийняття рішень, орієнтованих на мінімізацію можливих негативних впливів. Використання інструментів управління ризиками, таких як страхування, фінансові резерви та гнучкі стратегії, може допомогти підприємству ефективніше впоратися з невизначеністю та забезпечити стабільність у довгостроковій перспективі.

Отже, **метою** даної дипломної роботи є: дослідження та класифікація видів ризиків для підприємства в процесі його діяльності, опис та дослідження причини їх виникнення, вибір та обґрунтування методів оцінки ризиків та методів управління ризиками для підвищення конкурентоспроможності підприємства. Удосконалення методики управління ризиками шляхом розроблення практичних рекомендацій щодо використання технології штучного інтелекту.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- описати з використанням джерел можливі ризики у процесі діяльності підприємств;
- проаналізувати можливі причини їх виникнення та здійснити класифікацію;
- навести та проаналізувати методи аналізу та оцінки ризиків;
- дослідити сучасні аспекти систем ризик-менеджменту підприємства і оцінити управління ризиками як напрям забезпечення

конкурентоспроможності підприємств;

- проаналізувати основні складові та моделі генеративного штучного інтелекту через призму його розвитку;

- дослідити можливості застосування штучного інтелекту в процесі управління ризиками;

- розробити алгоритм аналізу показників підприємства з залученням штучного інтелекту;

- здійснити практичне застосування штучного інтелекту в аналізі ризиків на базі фінансових показників КНП «Центральна міська клінічна лікарня Івано-Франківської міської ради»;

- розробити рекомендації щодо застосування штучного інтелекту у процесах керування ризиками задля підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Об'єкт дослідження – процес управління ризиками, що можуть виникнути на підприємстві.

Предметом дослідження є теоретично-прикладні аспекти управління ризиками з метою підвищення конкурентоспроможності підприємств.

У дипломній роботі використано такі **методи дослідження**, як: аналіз, групування, узагальнення, синтез, моделювання. Інформаційною базою написання роботи є законодавчі та нормативно-правові документи; наукові праці вітчизняних та закордонних фахівців у сфері управління ризиками; періодичні видання; інформаційно-аналітичні матеріали, Інтернет-ресурси.

Практичне значення роботи полягає у розробленні алгоритму для аналізу ризиків на підприємстві, що може використовуватися для роботи з засобами штучного інтелекту. Також було застосовано цей алгоритм для аналізу реальних фінансових показників КНП «Центральна міська клінічна лікарня Івано-Франківської міської ради».

На основі аналізу результатів, виданих штучним інтелектом, було сформовано рекомендації по застосуванню ШІ для аналізу ризиків на підприємстві.

Структура та обсяг роботи. Дипломна робота складається з вступу,

трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 48 найменувань, 3 додатків на 6 сторінках. Основна частина роботи становить 104 сторінок, серед яких 14 рисунків та 3 таблиці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** подано загальну характеристику досліджуваної теми, обгрунтовано актуальність дипломної роботи, сформульовано мету, об'єкт та предмет досліджень, відзначено наукову новизну та практичну цінність отриманих результатів, подано інформацію про структуру та обсяг роботи.

У **першому розділі** проведено детальний аналіз видів ризиків та причин їх виникнення. Вказано, що ризик, як відхилення від запланованих результатів, може мати різні наслідки: негативні, несприятливі, позитивні тощо.

У **другому розділі** наведено та проаналізовано методи аналізу та оцінки ризиків. Також досліджено сучасні аспекти систем ризик-менеджменту підприємства і оцінено управління ризиками як напрям забезпечення конкурентоспроможності підприємств. Зазначено, що один із ключових моментів конкурентоспроможності підприємства є ризик-менеджмент, що спрямований на захист підприємства від впливу негативних випадкових або закономірних подій.

У **третьому розділі** проаналізовано розвиток генеративного штучного інтелекту та подано його основні складові та моделі. Проведено дослідження можливості застосування штучного інтелекту в процесі управління ризиками. Розроблено алгоритм аналізу показників підприємства з залученням штучного інтелекту. Виконано практичне застосування штучного інтелекту в аналізі ризиків на базі фінансових показників КНП «Центральна міська клінічна лікарня Івано-Франківської міської ради». Розроблено рекомендації щодо застосування штучного інтелекту у процесах керування ризиками задля підвищення конкурентоспроможності підприємства.

ВИСНОВКИ

Під час виконання дипломної роботи було проведено детальний аналіз видів ризиків та причин їх виникнення. Це дозволило згрупувати ризики за видами і класифікувати їх.

Досліджено методи аналізу та оцінки ризиків. На основі діючих міжнародних стандартів проаналізовано сучасні аспекти систем ризик-менеджменту підприємства і розглянуто процес управління ризиками як напрям забезпечення конкурентоспроможності підприємств.

Детальний аналіз розвитку генеративного штучного інтелекту та його основних складових і моделей дав можливість визначити напрям використання штучного інтелекту в даній роботі. Проведено дослідження застосування штучного інтелекту в процесі управління ризиками. Розроблено алгоритм аналізу показників підприємства з залученням штучного інтелекту. За допомогою штучного інтелекту був проведений аналіз ризиків на базі фінансових показників КНП «Центральна міська клінічна лікарня Івано-Франківської міської ради». Зокрема, ШІ на основі трьох останніх років діяльності міської клінічної лікарні позитивно оцінив фінансовий стан підприємства, зазначив що підприємство має достатні активи для покриття своїх зобов'язань, а його прибуток зростає. Також вказав на деякі ризики, які необхідно враховувати:

- Ризики, пов'язані зі зміною ринкових умов. Якщо ринкові ціни на товари або послуги, які виробляє або продає підприємство, знизяться, це може призвести до зниження виручки та прибутку підприємства.

- Ризики, пов'язані з конкурентним середовищем. Якщо на ринку з'являться нові конкуренти, які пропонують кращі товари або послуги за нижчими цінами, це може призвести до втрати частки ринку та прибутку підприємством.

- Ризики, пов'язані з персоналом. Наприклад, якщо на підприємстві буде високий рівень плинності кадрів, це може призвести до втрати досвіду та знань, з також до зниження продуктивності праці.

Для того, щоб мінімізувати ці ризики, ІІІ запропонував вжити таких заходів:

- Для зниження ризиків, пов'язаних зі зміною ринкових умов, підприємство може диверсифікувати свою діяльність, щоб не бути занадто залежним від одного виду продукції або послуг.

- Для зниження ризиків, пов'язаних з конкурентним середовищем, підприємство може постійно вдосконалювати свої товари або послуги, щоб бути більш конкурентоспроможним.

- Для зниження ризиків, пов'язаних з персоналом, підприємство може розробити систему мотивації та заохочення персоналу, щоб утримати кваліфікованих працівників.

Крім того, вказав, що підприємство може вжити заходів для зниження ризиків, пов'язаних з воєнним станом в Україні, зокрема:

- Забезпечити безпеку своїх активів та персоналу.

- Організувати план дій на випадок надзвичайних ситуацій.

- Забезпечити наявність достатніх запасів товарів та матеріалів.

На основі проведених практичного використання ІІІ розроблено рекомендації щодо застосування штучного інтелекту у процесах керування ризиками задля підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Список опублікованих праць здобувача за темою магістерської роботи

Ємець О.І., Зарічний А.Б. Аналітичні аспекти управління ризиками підприємства // Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами: Зб. Матеріалів VII Всеукр. науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами» (15 листопада 2023 р.) , К.: КНЕУ, 2023. – С.396-399.